

Aholini va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish

Umidjon Jo'ra-o'g'li Egamnazarov
Olmaliq shahar Hayot faoliyati xavfsizligi o'quv markazi

Annotatsiya: Ushbu tezisda aholini va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilishning dolzarb masalalari, favqulodda vaziyatlarning turlari, ularning oldini olish choralari hamda oqibatlarini bartaraf etish usullari yoritilgan. Shuningdek, fuqaro muhofazasi tizimining vazifalari, aholini ogohlantirish, evakuatsiya qilish, birinchi tibbiy yordam ko'rsatish va favqulodda vaziyatlarda to'g'ri harakat qilish ko'nikmalarini shakllantirishning ahamiyati bayon etilgan.

Kalit so'zlar: favqulodda vaziyat, aholi xavfsizligi, fuqaro muhofazasi, tabiiy ofat, texnogen avariya, evakuatsiya, ogohlantirish, qutqaruv ishlari, profilaktika

Protection of the Population and Territories from Emergency Situations

Umidjon Jo'ra-o'g'li Egamnazarov
Olmaliq City Life Safety Training Center

Abstract: This paper addresses pressing issues regarding the protection of the population and territories from emergency situations, covering the types of emergencies, preventive measures, and methods for mitigating their consequences. It also outlines the functions of the civil protection system and highlights the importance of public warning systems, evacuation procedures, the provision of first aid, and the development of skills for appropriate action during emergencies.

Keywords: emergency situation, public safety, civil protection, natural disaster, man-made accident, evacuation, warning, rescue operations, prevention.

Kirish

Bugungi kunda aholini va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish davlat va jamiyat oldida turgan muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Tabiiy ofatlar, ishlab chiqarishdagi avariya, yong'inlar va boshqa xavfli hodisalar insonlar hayoti hamda sog'lig'iga jiddiy zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli favqulodda vaziyatlarning oldini olish, ularga tayyorgarlik ko'rish va sodir bo'lgan vaziyatlarning oqibatlarini tezkor bartaraf etish alohida ahamiyatga ega.

Aholi xavfsizligini ta'minlash faqat qutqaruv xizmatlarining vazifasi emas. Bu jarayonda davlat tashkilotlari, mahalliy boshqaruv organlari, ta'lim muassasalari, korxonalar va fuqarolarning hamkorligi muhim o'rin tutadi. Har bir inson favqulodda vaziyat yuzaga kelganda qanday harakat qilishni bilishi, xavfsizlik qoidalariga rioya etishi va boshqalarga yordam bera olishi lozim.

1. Favqulodda vaziyatlarning turlari va kelib chiqish sabablari

Favqulodda vaziyatlar kelib chiqish xususiyatiga ko'ra tabiiy, texnogen va boshqa xavfli hodisalar bilan bog'liq turlarga ajratiladi.

Tabiiy favqulodda vaziyatlarga zilzila, suv toshqini, sel, ko'chki, kuchli shamol, qurg'oqchilik va boshqa tabiiy hodisalar kiradi. Bunday hodisalar insonlarning hayoti va sog'lig'iga, turar joylarga, yo'llarga, elektr va suv ta'minoti tizimlariga zarar yetkazishi mumkin. Ayniqsa, zilzila xavfi mavjud hududlarda binolarning mustahkamligi, xavfsiz chiqish yo'llari va aholining tayyorgarligi muhim ahamiyatga ega.

Texnogen favqulodda vaziyatlar ishlab chiqarish korxonalaridagi avariyaalar, yong'inlar, portlashlar, transport hodisalari, gaz sizib chiqishi va xavfli kimyoviy moddalarning tarqalishi natijasida yuzaga kelishi mumkin. Bunday hodisalarning oldini olish uchun texnik qurilmalarni muntazam tekshirish, mehnat muhofazasi talablariga rioya qilish va xodimlarni xavfsizlik qoidalariga o'rgatish zarur.

Favqulodda vaziyatlarning oqibatlarini ko'pincha xavfsizlik talablariga beparvo munosabatda bo'lish, profilaktik tadbirlarning yetarli darajada olib borilmasligi va aholining tayyorgarligi pastligi bilan og'irlashadi. Shuning uchun xavflarni oldindan aniqlash va ularni kamaytirishga qaratilgan tadbirlarni amalga oshirish muhimdir.

2. Aholi va hududlarni muhofaza qilishning asosiy vazifalari

Aholi va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilishning asosiy maqsadi insonlar hayotini saqlab qolish, sog'lig'ini himoya qilish, atrof-muhitga yetadigan zararni kamaytirish va moddiy boyliklarni asrashdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar amalga oshiriladi:

- * favqulodda vaziyatlarning yuzaga kelish xavfini aniqlash va baholash;
- * xavfli hududlarni kuzatish va nazorat qilish;
- * aholini o'z vaqtida ogohlantirish;
- * muhofaza inshootlari va xavfsiz joylardan foydalanishni tashkil etish;
- * zarur hollarda aholini xavfsiz hududlarga evakuatsiya qilish;
- * qutqaruv va kechiktirib bo'lmaydigan boshqa ishlarni bajarish;
- * jabrlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish;
- * favqulodda vaziyat oqibatlarini bartaraf etish va normal hayot faoliyatini tiklash.

Mazkur vazifalarni samarali amalga oshirish uchun tegishli tashkilotlar o'rtasida aniq hamkorlik va vazifalar taqsimoti bo'lishi kerak. Shuningdek, moddiy-texnik

vositalar, aloqa tizimlari, tibbiy jihozlar va qutqaruv uskunalarining doimiy tayyorligi ta'minlanishi zarur.

3. Favqulodda vaziyatlarning oldini olish va aholini ogohlantirish

Favqulodda vaziyatlarning oldini olish ularning oqibatlarini bartaraf etishga qaraganda ko'pincha samaraliroq va kamroq xarajat talab qiladigan yo'nalish hisoblanadi. Buning uchun xavf manbalarini aniqlash, xavfsizlik qoidalariga rioya etish, bino va inshootlarning texnik holatini tekshirish hamda profilaktik tadbirlarni muntazam o'tkazish talab etiladi.

Aholini o'z vaqtida ogohlantirish insonlar hayotini saqlab qolishda muhim ahamiyatga ega. Ogohlantirish tizimlari orqali xavf to'g'risidagi ma'lumotlar aholiga tezkor yetkaziladi. Bunda sirenalar, radio va televideniye, mobil aloqa, rasmiy internet manbalari hamda boshqa aloqa vositalaridan foydalanish mumkin.

Ogohlantirish xabarlarida xavfning turi, ehtimoliy oqibatlari va fuqarolar bajarishi lozim bo'lgan harakatlar aniq ko'rsatilishi kerak. Aholi esa faqat rasmiy manbalardan olingan ma'lumotlarga tayanishi, tasdiqlanmagan xabarlarni tarqatmasligi va vahimaga berilmasligi lozim.

Favqulodda vaziyatlar profilaktikasida ta'lim va targ'ibot ishlari ham muhim o'rin tutadi. Maktablar, oliy ta'lim muassasalari va korxonalarda o'quv mashg'ulotlari, amaliy mashqlar va tushuntirish tadbirlarini tashkil etish fuqarolarning xavfsizlik madaniyatini oshiradi.

4. Favqulodda vaziyatlarda aholini muhofaza qilish usullari

Aholini muhofaza qilishda bir nechta asosiy usullardan foydalaniladi. Ularga ogohlantirish, evakuatsiya, muhofaza inshootlaridan foydalanish, shaxsiy himoya vositalarini qo'llash va tibbiy yordam ko'rsatish kiradi.

Evakuatsiya - xavfli hududda yashayotgan yoki ishlayotgan odamlarni xavfsiz joylarga vaqtincha yoki zaruratga ko'ra uzoqroq muddatga ko'chirish tadbiridir. Evakuatsiya oldindan belgilangan yo'nalishlar bo'yicha, mas'ul tashkilotlar ko'rsatmalariga muvofiq amalga oshirilishi lozim. Bunda bolalar, keksalar, nogironligi bo'lgan shaxslar va tibbiy yordamga muhtoj insonlarga alohida e'tibor qaratiladi.

Shaxsiy himoya vositalari insonlarni ayrim xavfli omillardan himoya qilishga xizmat qiladi. Ular vaziyatga qarab nafas olish a'zolarini himoyalash vositalari, maxsus kiyimlar, qo'lqoplar va boshqa himoya vositalarini o'z ichiga olishi mumkin. Ulardan to'g'ri foydalanish bo'yicha yo'riqnomalarga rioya qilish zarur.

Birinchi tibbiy yordam jabrlanganlarning hayotini saqlab qolish va ahvolining yomonlashishiga yo'l qo'ymaslik uchun ko'rsatiladi. Jarohatlangan odamga yordam berishda avvalo yordam ko'rsatuvchining xavfsizligi ta'minlanishi, zarur hollarda tez tibbiy yordam chaqirilishi va o'rgatilgan usullardan foydalanilishi kerak.

5. Aholining favqulodda vaziyatlarga tayyorgarligini oshirish

Favqulodda vaziyatlarda to'g'ri harakat qilish ko'nikmalarini shakllantirish aholi xavfsizligini ta'minlashning muhim shartidir. Har bir fuqaro yashash yoki ishlash joyidagi evakuatsiya yo'llarini, yig'ilish joylarini va favqulodda aloqa vositalarini bilishi kerak.

Masalan, zilzila vaqtida vahimaga tushmaslik, deraza va og'ir buyumlardan uzoqroq turish, imkon qadar xavfsiz joyni egallash va rasmiy ko'rsatmalarga amal qilish muhimdir. Yong'in sodir bo'lganda esa xavfli hududni imkon qadar tez va xavfsiz tark etish, liftlardan foydalanmaslik hamda yong'in-qutqaruv xizmatiga xabar berish lozim.

Korxona va tashkilotlarda mehnat xavfsizligi qoidalariga qat'iy rioya qilish, yong'inga qarshi vositalarning sozligini tekshirish va xodimlar bilan amaliy mashg'ulotlar o'tkazish talab etiladi. Bunday tadbirlar favqulodda vaziyat yuz berganda to'g'ri qaror qabul qilish va yo'qotishlarni kamaytirishga yordam beradi.

Aholining favqulodda vaziyatlarga tayyorgarligini oshirishda hayot faoliyati xavfsizligi bo'yicha o'quv markazlarining ham o'rni katta. Ular fuqarolarga nazariy bilim berish, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish va xavfsizlik madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, aholini va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish inson hayoti, sog'lig'i, atrof-muhit va moddiy boyliklarni himoya qilishga qaratilgan muhim faoliyatdir. Favqulodda vaziyatlarning oldini olish, xavflarni o'z vaqtida aniqlash, aholini ogohlantirish, qutqaruv xizmatlarini tayyorlash va fuqarolarning bilimini oshirish orqali ularning salbiy oqibatlarini kamaytirish mumkin.

Har bir fuqaroning xavfsizlik qoidalarini bilishi, mas'uliyatli bo'lishi va favqulodda vaziyatlarda to'g'ri harakat qilishi umumiy xavfsizlikning muhim omilidir. Shu bois profilaktika, ta'lim, amaliy mashg'ulotlar va tashkilotlararo hamkorlikni muntazam rivojlantirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Aholi va hududlarni tabiiy hamda texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining fuqaro muhofazasi va favqulodda vaziyatlar sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlari.
3. Hayot faoliyati xavfsizligi va fuqaro muhofazasi bo'yicha o'quv-uslubiy qo'llanmalar.
4. Favqulodda vaziyatlarda harakat qilish va birinchi yordam ko'rsatish bo'yicha uslubiy materiallar.